

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตของ ธปท. ประจำปี 2563

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 มาตรา 79 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามที่มาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด

การดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้จัดให้มีการควบคุมภายใน ตามกรอบมาตรฐาน COSO 2013 (Committee of Sponsoring Organization 2013) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment)
2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
4. สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)
5. กิจกรรมการติดตามผล (Monitoring Activities)

การประเมินผลการควบคุมภายในของ ธปท. ยังได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 เพื่อให้มั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า ภารกิจของ ธปท. จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ด้านการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ด้านการรายงานที่เชื่อถือได้ ทันเวลา และโปร่งใส รวมทั้งด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ธปท. ได้กำหนดให้มีระเบียบ เรื่อง การประเมินความเสี่ยงและการควบคุมภายใน เพื่อให้ทุกฝ่ายงานใน ธปท. วิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยงและการควบคุมภายใน (Control self-assessment : CSA) เป็นประจำทุกปี ซึ่งรวมถึงการประเมินความเสี่ยงจากการทุจริตที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ภัยคุกคามใหม่ และการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ อย่างครบถ้วน เพื่อนำผลการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงจากการทุจริต

ขอบเขตการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ธปท. ได้ประเมินความเสี่ยงตามระเบียบภายในของ ธปท. เรื่อง การประเมินความเสี่ยงและการควบคุมภายใน โดยได้วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินในภาพรวม ตามภารกิจสำคัญของ ธปท. และนำมาประเมินผล โดยการประเมินครอบคลุมประเภทความเสี่ยงการทุจริตทั้ง 3 ด้าน (Function Based) ตามที่กำหนดไว้ในคู่มือแนวทางประเมินความเสี่ยงการทุจริต FRAs : FRAUD RISK-ASSESSMENTS ดังนี้

1. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่
2. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ อนุญาตตาม พ.ร.บ. การอำนวยความสะดวกฯ
3. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากร

ภาครัฐ

ขั้นตอนการประเมิน

1. การกำหนดประเด็นความเสี่ยงสำคัญที่นำมาประเมิน (CSA Issue Scope)
2. การระบุเหตุการณ์ความเสี่ยง (Risk Event Identification)
3. การระบุกิจกรรมการควบคุมภายใน และประเมินประสิทธิผลของการควบคุมภายใน (Existing Control Assessment)
4. การประเมินระดับความเสี่ยง (Residual Risk Assessment)
5. การจัดทำรายงานผลการประเมิน (CSA Report)
6. การจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk Mitigation Plan)
7. การรายงานผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารความเสี่ยง (Mitigation Plan Progress)

การประเมินความเสี่ยง เป็นการวัดระดับความเสี่ยงที่เหลืออยู่ภายใต้การควบคุมที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน (Existing Controls) เพื่อกำหนดการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากโอกาส (Likelihood) และผลกระทบ (Impact) ของเหตุการณ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงระดับ (ประสิทธิผล) ของกิจกรรมการควบคุม (Control Effectiveness) ร่วมด้วย โดย ธปท. มีแนวทางในการพิจารณาระดับการควบคุม และระดับความเสี่ยงที่ต้องจัดทำแผน ตามด้านล่างนี้

ตาราง: ระดับการควบคุมภายใน (Control Effective Level)

ระดับ	การควบคุม
A	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้อย่างรัดกุม และตรงประเด็น
B	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงที่เป็นสาระสำคัญได้ดี แต่อาจลดความเสี่ยงไม่ได้ทั้งหมด/ การปฏิบัติตามการควบคุมอาจยังมีอุปสรรคบ้าง
C	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้ปานกลาง อาจต้องใช้อุปกรณ์อื่น ๆ เสริม เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถจัดการความเสี่ยงได้
D	การควบคุมที่สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยงได้น้อย หรือไม่คุ้มค่า/ ไม่ปฏิบัติตามการควบคุมที่มีอยู่

ตาราง: เกณฑ์ระดับความเสี่ยงสำหรับการประเมิน (Risk - Control Matrix Assessment)

ระดับความเสี่ยง	มาตรการควบคุม
ต่ำ (Low)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ยอมรับได้ มีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพแล้ว
ปานกลาง (Medium)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ยอมรับได้ แต่ต้องมีการติดตาม ฝ้าระวังมาตรการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เป็นไปอย่างเหมาะสม
สูง (High)	ระดับความเสี่ยงที่ ธปท. ไม่สามารถยอมรับได้ จำเป็นต้องวางแผนบริหารจัดการโดยเร็ว/ทันที
สูงมาก (Extreme)	

ตารางแสดงการประเมินความเสี่ยงและการควบคุม (Risk - Control Matrix Assessment)

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
1. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่				
1.1	การให้ความช่วยเหลือหรือ ผ่อนผันให้แก่บุคคลที่อยู่ ภายใต้การกำกับดูแล เพื่อ แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ ตนเอง การออกหลักเกณฑ์ที่เอื้อ ประโยชน์	B	1. การดูแลให้มีการปฏิบัติตามระเบียบ พิธีปฏิบัติ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมและ จรรยาบรรณพนักงาน รวมถึง จรรยาบรรณผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ข้อประพฤติปฏิบัติของพนักงาน 2. การใช้อำนาจพิจารณาในรูปแบบ ขององค์คณะ หรือพิจารณากลับกรอง ตามลำดับชั้น	Low
1.2	การนำข้อมูลลับหรือข้อมูล สำคัญของ ธปท./ นิติบุคคลที่อยู่ ภายใต้การกำกับ ซึ่งได้รับมา ตามอำนาจหน้าที่ไปแสวงหา ผลประโยชน์แก่ตนเองหรือ พวกพ้อง	B	1. การสื่อสารสร้าง awareness เกี่ยวกับการใช้งานข้อมูลลับหรือข้อมูล สำคัญ 2. การดูแลให้มีการปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งและพิธีปฏิบัติที่ เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับการรักษาความลับ นโยบาย การรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้าน สารสนเทศ รวมทั้งพิธีปฏิบัติคู่มือที่ เกี่ยวข้อง 3. การกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล และระบบฐานข้อมูล รวมทั้งการป้องกัน การรั่วไหลของข้อมูล (Data Leak Prevention : DLP)	Medium
1.3	การทำงานให้กับองค์กรอื่น ที่อาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับ ตำแหน่งหน้าที่เดิม ภายหลังจาก การลาออก การเกษียณอายุ หรือการหมดวาระ	B	การปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วย ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ พนักงาน และข้อบังคับว่าด้วยการ ป้องกันการมีส่วนได้เสียในการปฏิบัติ หน้าที่ของพนักงาน และลูกจ้าง	Medium
1.4	การทำงานให้กับองค์กรอื่น ที่อาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับการ ดำรงตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	B		Low

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
1.5	การรับพนักงานใหม่ แต่งตั้งโยกย้าย มีการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง หรือเครือญาติ	A	1. การกำหนดหลักการ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การแต่งตั้งพนักงาน 2. การจัดตั้งคณะกรรมการภายใน ธปท. (คณะกรรมการบริหารบุคคล) เพื่อทำหน้าที่ในการวางนโยบายและกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลและพัฒนาองค์กร 3. การสรรหาพนักงานใหม่ หรือพิจารณาแต่งตั้งหรือโยกย้ายพนักงาน ดำเนินการในรูปแบบขององค์คณะ	Low
2. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณ				
2.1 การบริหารกิจการทั่วไป				
2.1.1	การเบิกค่าใช้จ่าย/ สวัสดิการตามสิทธิเป็นเท็จ เช่น ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าอบรม ค่ารักษาพยาบาล ฯ	A	1. การกำหนดคู่มือการปฏิบัติงานและระบบงาน สำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2. กระบวนการพิจารณามีผู้บริหารสอบทานความถูกต้อง 3. การมอบหมายงานตรวจสอบการเบิกค่าใช้จ่าย โดยใช้วิธีการสุ่มจากระบบเพื่อป้องกันการทุจริต	Low
2.1.2	การทำธุรกรรมการลงทุน หรือธุรกรรมในตลาดเงินโดยอาจเอื้อประโยชน์ให้คู่ค้า หรือไม่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบเพียงพอ	B	1. การแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนระหว่าง Front office/ Middle office/ Back office 2. การกำหนดคู่มือปฏิบัติงาน และ Code of Conduct สำหรับผู้ปฏิบัติงาน 3. การบันทึกการสื่อสารกับคู่ค้าไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง ตาม Code of Conduct	Medium
2.1.3	ธนบัตรสูญหายระหว่างกระบวนการทำงาน	A	1. การกำหนดมาตรการและสิทธิการเข้าถึงข้อมูล ทรัพย์สิน (Data) และพื้นที่ (Zoning)	Low

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
			2. การใช้ระบบ Access Control ในการควบคุมการเข้าออกพื้นที่ตามสิทธิ 3. การตรวจตรา ตรวจสอบพนักงาน และ Outsource และใช้ระบบกล้อง CCTV ในการตรวจสอบย้อนหลัง 4. การหมุนเวียนงานภายใน (Rotation)	
2.2 การจัดซื้อจัดจ้าง				
2.2.1	การกำหนด TOR ในการจัดซื้อจัดจ้าง มีการเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเจ้าหน้าที่	A	1. การจัดทำ TOR ให้เหมาะสมกับพัสดุ วิธีการจัดหาแต่ละประเภท และมีกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างสอดคล้องตามที่กฎหมายกำหนด	Low
2.2.2	การตรวจรับพัสดุ ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในสัญญา หรือ TOR ที่กำหนด	A	2. การจัดซื้อจัดจ้าง พิจารณากลับกรองในรูปแบบองค์คณะ 3. เจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างมีการหมุนเวียนงานภายใน (Rotation)	Low
2.2.3	มีโอกาสที่เจ้าหน้าที่จะจัดซื้อจัดจ้าง จากผู้ค้าที่รู้จักคุ้นเคยซึ่งอาจเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องได้	A	การหมุนเวียนงานภายใน (Rotation)	Low
3. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ/อนุญาต ตาม พ.ร.บ.การอำนวยความสะดวก				
3.1	การพิจารณาคำขอลักษณะใกล้เคียงกัน แต่มีโอกาสที่จะพิจารณาโดยใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ยื่นคำขอ	B	1. การจัดทำและเผยแพร่คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข ขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาคำขอ 2. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน รวมถึงกำหนดกรอบหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอให้มีมาตรฐานเดียวกัน และมีระบบฐานข้อมูลสำหรับใช้เปรียบเทียบกับผลการพิจารณาที่ผ่านมา	Low
3.2	การเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ยื่นคำขอ เพื่อให้การดำเนินการรวดเร็วขึ้น	A	3. การสื่อสารและกำชับให้พนักงานปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณพนักงาน และ No Gift Policy	Low

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	การควบคุม (คุณภาพการจัดการ)		ระดับความเสี่ยง (Low:เขียว/ Medium: เหลือง/ High:ส้ม/ Extreme:แดง)
		ระดับ	การควบคุมปัจจุบัน	
			4. ช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียน และแจ้งเบาะแสกรณีพบเหตุต้องสงสัย (Whistle Blowing)	

สรุปผลการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

จากการประเมินความเสี่ยงการทุจริต พบว่า การจัดการความเสี่ยง (การควบคุมภายใน) มีความเหมาะสม เพียงพอ สามารถควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 และตามมาตรฐาน COSO 2013 (Committee of Sponsoring Organizations 2013)

อย่างไรก็ดี ธปท. ให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และกิจกรรมการควบคุมเพื่อป้องกันการทุจริตต่าง ๆ โดยแทรกอยู่ในกระบวนการทำงานปกติ และเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อม สร้างจิตสำนึก และค่านิยมในการต่อต้านการทุจริต ธปท. จึงได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตเพิ่มเติม โดยเนื้อหาของแผนสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 ดังนี้

แผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตของ ธปท.

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ธปท. ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ดี โดยมีข้อบังคับและระเบียบภายในว่าด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณพนักงาน การป้องกันการมีส่วนได้เสีย การดำเนินการทางวินัยและบทลงโทษ รวมทั้งมีคู่มือการปฏิบัติงาน ระบบงาน และ Code of Conduct สำหรับผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังกำหนดให้พนักงานเข้าใหม่ทุกคนต้องรับทราบและประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรมและจรรยาบรรณที่กำหนด รวมถึง การดูแลขอความร่วมมือหน่วยงานภายใต้การกำกับ ธปท. ให้งดเว้นการให้ของขวัญแก่ผู้บริหาร/พนักงานของ ธปท. ในเทศกาลต่าง ๆ

ในปี 2563 ได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตเพิ่มเติม ดังนี้

1. เผยแพร่คู่มือสำหรับประชาชน บนเว็บไซต์ ธปท. (BOT Website)
2. ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้านการบริหารความเสี่ยง (Risk Culture) แก่พนักงานทุกระดับ
3. สื่อสารสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของพนักงานด้าน Corporate Governance (CG) เพื่อให้ CG เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานและวัฒนธรรมองค์กร
4. จัดทำข้อบังคับว่าด้วยการป้องกันการมีส่วนได้เสียในการปฏิบัติหน้าที่ ให้สอดคล้องกับกฎหมาย และเป็นไปตามแนวทางมาตรฐานสากล
5. จัดทำแนวทางการส่งเสริม สร้างความตระหนักรู้ และการกำกับดูแลการปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยการป้องกันการมีส่วนได้เสียในการปฏิบัติหน้าที่
6. จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตประจำปี และให้มีการรายงานผลการติดตามการดำเนินการเป็นประจำตามรอบระยะเวลาที่กำหนด

7. เข้าร่วมโครงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)
8. มีการประเมินความเสี่ยงการทุจริตประจำปี 2563 และมีการดำเนินการเพื่อจัดการความเสี่ยงการทุจริต
9. มีการลงนามในหนังสือรับรองการปฏิบัติตามกฎ/ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการมีส่วนได้เสียสำหรับกลุ่มพนักงานที่มีโอกาสเสี่ยงสูง รวมทั้งให้มีการเปิดเผยข้อมูลด้วยตนเอง (Self-declaration) สำหรับพนักงานโดยทั่วไป
10. มีการกำหนดหลักเกณฑ์การหยุดพักผ่อนติดต่อกัน (Mandatory Block Leave) สำหรับพนักงานที่มีโอกาสเสี่ยงสูง
11. มีกิจกรรมส่งเสริมความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง